

Bilimsel Nitelikte Bir Dergi İçin Uluslararası Kriterler

Mehmet Emin Küçük

mkucuk@hacettepe.edu.tr

Bilimsel İletişim

- Bilim insanlarının “çalışma” sonuçlarını paylaşması, geri bildirim alması
- 17.yüzyıl: sınırlı platformlar, mektuplaşma, sözlü sunuşlar
- İlk bilimsel dergi: 1665, Journal des Sçavans (Fransa), Philosophical Transactions of the Royal Society of London (İngiltere)
  - 19. yüzyıl, “hakemli dergiler kalitelidir” görüşü
  - II. Dünya Savaşı ve sonrası: Ar-Ge, rekabet ve “bilgi patlaması”
  - 20. yüzyılın son 20 yılı: elektronik yayıncılık (e-dergiler, e-dizinler, e-veritabanları)

TÜBİTAK

ULAKBİM

Bilimsel İletişim: Makaleler

- Başvuru-Ön Değerlendirme-Hakem Değerlendirmesi-Red/Düzeltilme-Son Değerlendirme-Yayımlanma
- Geri Bildirim Mekanizmaları: Atıflar, Karşı Görüşler, Performans Değerlendirme, Altmetric (geleneksel olmayan metrik:sosyal medya platformlarında görünürlük, «like» edilme, retweet edilme gibi)
- Performans Değerlendirmeleri:
  - Yazar Performansının Değerlendirmesi: Bibliyometrik Analizler (... İndeksler: Örn. H indeksi-yayın sayısı ve atıflar ilişkilendirilir, Ortak Atıf Analizi, Lotka Yasası-yazar verimliliğini ölçer, makale üretimi temelli,
  - Yayının Performansının Değerlendirilmesi: Journal Citation Reports, Bradford Yasası-veritabanında en çok kullanılan makalelerin dağılımına bakılarak yayının performansı belirlenir,
- ‘Öksüz’ yayınlar: açık erişim

Bilimsel İletişim: Dergiler

- Süreli yayın nedir?
- Yayın Kurulu (Editör, Yardımcı Editörler)
- Hakem/Danışma Kurulu
- Yayın Politikası
- Yazarlara Notlar/Kurallar
- Tek biçimlilik

Bilimsel İletişim ‘Oyuncuları’: Yazarlar

- Bilimsel araştırma yöntem ve tekniklerini kullanan, bilimsel etik ilkelerini benimsemiş kişiler.
- Yazarı tehdit eden unsurlar: Deneyimsizlik, ‘çalışmanın’ daha önce yapılmış olması, etik ihlaller, zamanla yarış, akademik yükselme baskısı, uygun yayını seçememe

TÜBİTAK

ULAKBİM

Yayın Seçimine Yönelik Öneriler

- Konu (Özel bir alana ma ait? Yoksa geniş bir alanda her konuda makale kabul eden bir dergi mi?).
- Derginin okuyucu kitlesi (uluslararası, ulusal, bölgesel, yerel) ?
- Derginin etki faktörü?
- Derginin yayımlanma sıklığı ve bir yılda kaç makale yayımladığı?
- Dergiye makale gönderildiğinde ne kadar sürede geri bildirim verildiği ile kabul kararının ne kadar sürede verildiği (submit, revised, accepted dates)? (Özellikle kısa sürede yayımlanmasını isteyen kişiler mutlaka bu durumu incelemeli).

TÜBİTAK

ULAKBİM

Yayın Seçimine Yönelik Öneriler

- Dergilerin kabul ve red oranları? (Bazı dergiler çok yüksek red oranı ile çalışırlar)
- Çok kişiye ulaşılmaq isteniyorsa derginin açık erişime izin verip vermediğı? (Sınırlı erişim sınırlı etki demektir)
- Makale yayımlamak için para isteyip istemedikleri ya da belli koşullarda para alıp almadıkları? (Örneğın renkli baskı durumu, ya da belli bir sayfayı aşma durumu gibi. Ücret karşılığı yayın yapan dergilerden kaçının, kariyerinizde yaratacağı 'olumsuzlukları' düşününüz).
- Makalede gönderilen dergiden alıntı yapıp yapılmadığı? (Bazı editörlerin ilk baktığı şey kendi dergilerindeki makalelere atıf yapıp yapılmadığıdır)
- Türk akademisyenler için nerede dizinlendiğı de önemli!

Bilimsel İletişim ‘Oyuncuları’: Editör(ler)

Editör kimdir?

- ‘Bir yayını yayıma hazır hale getiren, bir yayının yayımlanma sorumluluğunu taşıyan kişi(ler)’.

Bilimsel İletişim 'Oyuncuları': Editör(ler)

- Editörün Görevleri
  - Hakem envaterini oluşturmak, hakem atamak, hakem havuzunu güncel tutmak, hakemlik sürecini işletmek, raporların zamanında gelmesini sağlamak
  - Makale değerlendirme formalarını oluşturmak, değerlendirme raporlarını arşivlemek
  - Makale ön değerlendirmesini sağlamak
    - Çalışmanın daha önce yayımlanıp-yayımlanmadığını denetlemek
    - Etik ihlallerin olup-olmadığını araştırmak
    - İçerik ve biçim açısından 'uygun' olmayan yayınları yazara iade etmelidir. 'Uygunluk' denetimi hakemlere bırakılmamalıdır!
  - Görüş farklılıklarında hakemlik etmek/bir başka hakem belirlemek/değişiklik-düzeltilme isteklerini sıkı bir şekilde denetlemek/hakeme bilgi vermek
  - Değerlendirilen makalenin son denetimlerini yaparak yayına hazır hale getirilmesini sağlamak

Bilimsel İletişim ‘Oyuncuları’: Hakemler

- Hakem kimdir?
  - Bir çalışmanın bilimsel ve biçimsel değerlendirmesini yapan, yayımlanıp-yayımlanmayacağına karar veren kişi
- Hakemlik Süreci
  - Körleme (Çift taraflı ya da tek taraflı körleme)
  - Saydam yöntem

TÜBİTAK

ULAKBİM

Bilimsel İletişim 'Oyuncuları': Hakemler

- Bilimsel ilkeler doğrultusunda değerlendirme yapmalıdır
- Etki altında kalmamalıdır
- Değerlendirmeyi kendisine verilen süre içinde gerçekleştirmelidir
- Uzmanlık alanı dışında kalan bir makaleyi değerlendirmemelidir
- Raporu açık, anlaşılır ve makaleyi geliştirici nitelikte olmalıdır
- Makaleye yönelik eleştirilerinde yapıcı bir üslup kullanmalıdır

Tüm Oyuncuların Dikkat Etmesi Gereken Etik İhlalleri

- Aşırma (Plagiarism)
- Uydurma (Fabrication)
- Çarpıtma (Falsification)
- Dilimleme (Slicing)
- Çoklu kullanım (Duplication)
- Destek belirtmeme
- Yazar adlarında değişiklik yapma
- Diğer

Önerilen Kaynaklar

Bibliyometrik Araştırmalar

Prof. Dr. Yaşar Tonta

<http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/yayinlar/publicat.html>

Doç. Dr. Umut Al

<http://yunus.hacettepe.edu.tr/~umutal/publications.htm>

Bilimsel Etik

Uçak, Nazan ve H. Gülşen Birinci. Bilimsel Etik ve İntihal <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/410/402>

Diğer Sunumlar

<http://ulakbim.tubitak.gov.tr/sites/images/Ulakbim/akizilay.pdf>

http://ulakbim.tubitak.gov.tr/sites/images/Ulakbim/hilal_ozdag.pdf

Sorular

Bilimsel Nitelikte Bir Dergi İçin Uluslararası Kriterler

Mehmet Emin Küçük
mkucuk@hacettepe.edu.tr